

2. Centres, Networks, Associations,...Centre for Studies in Science and Mathematics Education, University of Leeds // Connect. – 2004. – Vol. 29, №1-2. – P. 16
3. Educational Module on Environmental Problems in Cities.Unesco-UNEP International Environmental Education Programme.Environmental Educational Series 4. UNESCO, 1989.– 194p.
4. Лук'янова Л. Б. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: теоретичний і практичний аспекти / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України: Монографія. - К.: Міленіум, 2006. - 252 с. – Бібліогр.: с. 229 – 249.
5. OUTREACH launches a new web-site // Connect. – 2002. – Vol. 27, №3-4. – P. 12-13.
6. Message from Mr Koichiro Matsuura, Director-General of UNESCO, on the occasion of World Environment Day 2004, 5 June 2004 // Connect. – 2005. – Vol. 30, № 3-4. – P. 2-5.

УДК 378.147

І.Т. Лещенко

ПРОГРЕСИВНІ ІДЕЇ РОСІЙСЬКОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті визначено й висвітлено основні аспекти прогресивного російського досвіду в організації дистанційної освіти.

Аннотация. В статье определены основные аспекты прогрессивного российского опыта в организации дистанционного образования.

Annotation. It is determined and shown the main aspects of productive Russian experience in the sphere of distance education.

Для Російської Федерації з її величезними територіями та нерівномірною щільністю населення дистанційна освіта є стратегічним напрямом розв'язання освітніх завдань держави, процес розвитку якої розпочався на початку 90-х років минулого століття.

Зважаючи на те, що Російська Федерація має суттєві напрацювання в галузі дистанційної освіти, неабиякий інтерес становить ознайомлення з досвідом її становлення, теорією і практикою впровадження дистанційної форми навчання в Росії, яка нині перебуває на етапі становлення єдиної національної системи дистанційної освіти.

З метою вивчення прогресивних ідей російського досвіду в організації дистанційної освіти ми вивчили стан цієї проблеми, ознайомилися й проаналізували низку нормативно-правових документів, які регламентують дистанційну освіту; фундаментальні праці російських дослідників (О.О. Андреева, Є.С. Полат, С.О. Щенникова та ін.) з проблеми розвитку дистанційної освіти, а також матеріали Всеросійських і регіональних науково-практичних конференцій, семінарів, присвячених інноваційним процесам у системі освіти.

Згідно з прийнятою Держкомітетом РФ з вищої освіти Концепцією створення й розвитку єдиної системи дистанційного навчання в Росії (1995 р.), вона не протиставляється очному і заочному навчанню, а інтегрується з ними, доповнюючи їхні можливості, й сприяє впровадженню технології дистанційного навчання в освітнє середовище [1].

Аналіз спеціальної та наукової літератури дає нам підстави визначити три основні напрями розвитку системи дистанційного навчання в Росії:

1. Адаптація зарубіжного досвіду до російських умов.
2. Створення центрів дистанційного навчання, які працюють на базі власних технологій.
3. Експорт дистанційно-освітніх послуг.

Першим шляхом пішов Міжнародний центр дистанційного навчання, який реалізує програму Британського відкритого університету (МЦДО „ЛІНК”). Він має мережу регіональних навчальних центрів, у яку входять понад 80 міст Росії та країн СНД. Асоціація міжнародної освіти Росії реалізує проекти дистанційного навчання російських студентів в університетах США, Канади, Великої Британії, Австралії, Німеччини [2].

Другий шлях розвитку обрав Міжнародний інститут економіки і права, який реалізує власну технологію дистанційного навчання за програмами бакалаврату. Працює Центр інформаційно-аналітичного забезпечення системи дистанційного навчання в Москві. Є дистанційні вищі навчальні заклади, створені на базі Красноярського, Томського, Новосибірського університетів. Центр співпрацює з цими ВНЗ і здійснює взаємообмін навчальними курсами [3].

Третій напрям розвитку системи дистанційного навчання можемо спостерігати на прикладі Центру нових інформаційних технологій Самарського державного аерокосмічного університету ім. С.П.Корольова (СДАУ), де був виконаний важливий для Росії проект щодо експорту дистанційних освітніх послуг. Робота здійснювалася у співробітництві з університетом ім. Бредлі (м. Пеорія, Іллінойс, США), студенти якого вивчали у СДАУ курс „Економічні й соціально-політичні реформи в сучасній Росії” [4].

На наше переконання, експорт дистанційно-освітніх послуг, особливо за підтримки держави, є надзвичайно важливим напрямом розвитку системи дистанційної освіти в Росії, оскільки дозволить отримати не лише економічні, а й морально-політичні вигоди, підвищить міжнародний престиж країни.

Сучасний ВНЗ повинен мати мережу навчальних центрів з розвинутими телекомунікаціями і реалізовувати програму навчання на місці проживання студентів. У ньому обов’язкове використання інформаційних і телекомунікаційних технологій не тільки в освітньому процесі, а й в управлінні всіма сферами діяльності вищої школи. Причому обов’язково має бути співробітництво з іншими ВНЗ і науковими організаціями, адже тільки спільними зусиллями можна забезпечити ефективний результат впровадження системи дистанційного навчання. Назвемо провідні ВНЗ, які запровадили дистанційні технології навчання у різних регіонах Російської Федерації: Інститут дистанційного навчання при Московському університеті економіки, статистики та інформатики (ІДО МЕСІ); Міжнародний інститут менеджменту „ЛІНК”; Сучасний державний університет (СДУ), Удмуртський державний університет (УдДУ), Новосибірський державний технічний університет, Томський і Алтайський державні університети та ін. [5].

Названі вищі навчальні заклади й освітні центри, а також переважна більшість ВНЗ на всій території Російської Федерації об’єднані в федеральну університетську комп’ютерну мережу RUNNet, користувачами якої нині є понад 500 університетів і наукових організацій в 56 суб’єктах Російської Федерації, а це понад 1,5 млн. студентів, школярів, викладачів, співробітників наукових організацій [6].

Необхідно відзначити, що в практиці використання телекомунікацій в освітніх цілях чимало зроблено в сфері загальної середньої освіти. Прикладом може слугувати Московська шкільна телекомунікаційна мережа MoSTNet – перша експериментальна

комп'ютерна мережа, яка була створена в 1989 р. в рамках проекту „Шкільна електронна пошта” (ШЕП). Проект ШЕП створив прецедент використання комп'ютерних мереж і проведення телекомунікаційних проектів, стимулював інтерес до педагогічних можливостей цієї інформаційної технології серед педагогічної громадськості, яка об'єднує педагогів-практиків, керівників, дослідників [7].

Як приклад дистанційної форми підтримки школярів можна навести „Дистанційний консультаційний пункт”, який діє на базі Новосибірського державного університету з 1998 р. Послуги здійснюються на платній основі. Будь-який школяр може одержати консультацію вчених – співробітників науково-дослідних інститутів Новосибірського Академмістечка із складних питань фізики й біології. Деякі питання, на які відповіді вже були отримані, розміщені на сайті для загального користування [8].

Проект „Интернет-клас” відрізняється від згаданих проектів тим, що основною його метою є розробка цілісної системи дистанційних форм навчання школярів за програмами загальноосвітньої школи. Експериментальна робота за підтримки Московського Центру Інтернет-освіти здійснювалась у два етапи. На першому – створені навчальні матеріали й розпочата робота з школярами з деяких дисциплін. Експериментом було охоплено 67 школярів з різних московських шкіл. На другому етапі експериментальної роботи розглядалася можливість побудови реального процесу навчання школярів з різних регіонів країни (Самара, Карелія, Алтайський край, Тольятті). В результаті близько 150 школярів з вищезгаданих регіонів пройшли навчання з шкільних предметів [9].

Таким чином, успішність експериментальної роботи із проекту „Интернет-клас” доводить актуальність і своєчасність розробки дистанційних курсів з програм загальноосвітньої школи, до яких спостерігається зацікавленість серед усіх верств населення Росії.

Значний інтерес щодо впровадження прогресивних технологій дистанційного навчання виявляє керівництво великих державних і комерційних структур, перед яким усе частіше постає питання пошуку альтернативної форми підвищення кваліфікації своїх співробітників. І такою формою слугує дистанційне навчання, що є найбільш вдалим розв'язанням проблеми. Ця тенденція спостерігається у банківських системах, ВАТ „Газпром”, Центробанку, Санепідемслужбі та ін. За своїми технічними й дидактичними можливостями ці системи переважають системи дистанційного навчання ВНЗ.

Ті чи інші розробки для навчання з використанням технологій дистанційного навчання (виготовлені на замовлення або власні) починають також використовувати деякі російські підприємства великого бізнесу. У такий спосіб навчають своїх співробітників „Русский алюминий”, Сибнефть,,”, „Вымпелком”, „Юкос”, Ростелеком, ОАО „Российские железные дороги”. Але російський корпоративний e-learning поки що функціонує в режимі Інтранету, без виходу в глобальну мережу. За оцінкою компанії-розробника „ГиперМетод” обсяг ринку систем керування навчанням у корпоративному секторі становить нині понад 9,13 млн. доларів на рік. У сфері освіти цей показник становить близько 500 тис. доларів [10].

Дистанційне навчання знайшло підтримку й розвиток у Збройних силах Російської Федерації. Згідно з концепцією реформи військової освіти в органах управління військової освіти, військових академіях, училищах та НДІ ВО РФ здійснюється активна робота, пов'язана з пошуками нових, більш ефективних інформаційних технологій в освіті, які дозволили б вивести підготовку військових спеціалістів на якісно новий рівень. З 1993 р. розглядається можливість впровадження дистанційного навчання у ВВНЗ на базі комп'ютерних технологій та супутникових телекомунікацій.

Заслуговує на увагу позитивний досвід Російської Федерації в реалізації соціальних програм на державному й муніципальному рівнях – навчання дітей-інвалідів з використанням технологій дистанційного навчання, інформаційно-комунікаційна підтримка обдарованих дітей тощо. Прикладом такого навчання для першої категорії дітей слугує спільна робота московської загальноосвітньої школи № 371 і центру ІСТИНА, заснована на методологічному й педагогічному досвіді школи й програмних напрацювань центру. Реалізація цього проекту передбачає дистанційну підтримку освіти дітей-інвалідів і дітей, які не відвідують загальноосвітні установи за станом здоров'я. Серед Інтернет-курсів є дисципліни, спрямовані як на підтримку базової шкільної освіти, так і розраховані на участь у творчій, проектній, дослідницькій діяльності. Проблемами здобуття вищої освіти випускниками-інвалідами шкіл на основі технологій дистанційного навчання переймаються ВНЗ, обласні громадські організації інвалідів, навчально-методичні центри з навчання інвалідів у низці регіонів Російської Федерації [11].

На основі проведених досліджень ми дійшли висновку, що застосування інноваційних підходів і методів організації дистанційного навчання в структурних підрозділах системи освіти Росії, в корпоративному секторі, в реалізації соціальних програм на державному й муніципальному рівнях тощо дозволить розв'язати низку проблем, пов'язаних із здобуттям освіти або самоосвіти різних категорій громадян, а активне використання мережі Інтернет надасть нові можливості удосконалення російської системи освіти й дозволить по-новому підійти до розв'язання таких питань:

- забезпечення викладачів і студентів відкритим і зручним доступом до інформації і комунікаційних ресурсів усіх видів;
- розв'язання проблеми інтерактивного спілкування у взаємодії викладача й слухача, викладача й навчальної групи, окремого слухача і навчальної групи;
- здійснення постійного контролю за рівнем засвоєння навчального матеріалу;
- розвиток у студентів навичок самостійного навчання;
- створення умов для розвитку інтелектуальних здібностей студентів і творчої праці викладачів;
- забезпечення варіативного навчання через моделювання матеріалу навчальних курсів;
- використання індивідуальних освітніх програм;
- розширення змісту навчання стосовно конкретної професійної діяльності;
- інтегрування російської і зарубіжних систем освіти з наданням можливості студентам здобути освіту як у Росії так і за її межами;
- можливість навчатися незалежно від віку, кваліфікації, стану здоров'я, умов праці, віддаленості від центру навчання тощо.

Представлена практика впровадження дистанційного навчання свідчить, про позитивний вплив на розв'язання комплексу соціально-економічних проблем різних регіонів Росії (зростання кількості населення, зменшення безробіття, подолання злочинності, наркоманії тощо) засобами дистанційно-віртуальної освіти, а також про те, що навчання населення за місцем проживання й професійної діяльності закономірно призведе до подолання відставання периферійних районів від обласних і столичних центрів щодо вільного доступу до освіти, інформації та культурних досягнень людської цивілізації. То ж, корисна практика застосування технологій дистанційного навчання потребує постійного вивчення з метою пошуку шляхів реалізації прогресивного російського досвіду в організації дистанційної освіти в Україні.

Література

1. Концепция создания и развития единой системы дистанционного образования в России // Проблемы информатизации ВШ. – 1995. – Вып. № 3. – С. 3-11.
2. Официальный сайт сети ЛИНК // www.ou-link.ru
3. Моисеева М.В. Подготовка тьюторов в области новых педагогических технологий для системы дистанционного обучения: Материалы науч.-практ. конф., Москва, 13-14 декабря 2001 г. – Москва: МИМ ЛИНК, 2001. – 71 с.
4. Портал образования и науки Самарского государственного аэрокосмического университета им. С.П. Королева // www.ssau.ru
5. Центры и институты дистанционного образования России // www.mstu.edu.ru/russian/education/distant_education
6. Федеральная университетская компьютерная сеть RUNNet // www.ed.gov.ru
7. Шумихина Т.А. Дистанционные курсы обучения школьников. Проект „Интернет-класс” МЦИО // www.ict.edu.ru
8. Дистанционный консультационный пункт // www.kcn.ru/school/stuff/punkt.htm
9. Шумихина Т.А. Дистанционные курсы обучения школьников. Проект „Интернет-класс” МЦИО // www.ict.edu.ru
10. Полоцкая Т.В. корпоративном университете не только учат // comparative.edu.ru
11. Пономарёва Е. Возможность дистанционного образования для детей-инвалидов посредством внедрения Интернет-школы // Дистанционное образование. – 2003. – № 5. – С. 33-38.

УДК 371.3

К.А. Ліневич

ОСНОВНІ ДЕФІНІЦІЇ ОБДАРОВАНОСТІ

Анотація. У статті розглядається проблеми творчості в дослідженні вітчизняних і зарубіжних учених.

Аннотация. В статье рассматривается проблемы творчества в исследовании отечественных и зарубежных ученых.

Annotation. In the article examined problems of creation in research of domestic and foreign scientists.

Проблема обдарованості особистості є однією з проблем сучасної науки. Їй присвячені праці відомих психологів, педагогів (Ш. Амонашвілі, І. Волощука, Ю. Гільбуха, Дж. Гільфорда, О. Захаренка, О. Кульчицької, Н. Кічук, А. Матюшкіна, В. Моляка, Н. Лейтеса).

Проте, на наш погляд, ця проблема досліджена недостатньо. Зокрема, немає єдиного підходу до визначення творчості, обдарованості, розуміння її сутності, хоча ця проблема завжди привертала увагу вчених. Тому ми поставили за мету дослідити, як проблема творчості, обдарованості представлена в психолого-педагогічній літературі і встановити, яких напрямів дослідження вона потребує.

Деякі вчені вважають, що творчість визначається перш за все рівнем розвитку інтелекту й проявляється на високому рівні розвитку будь-яких здібностей. Ця позиція будується на утвердженні, що між інтелектом і креативністю існують порогові відношення: для прояву креативності потрібний інтелект не нижче середнього. Проте,